

Memòria de l'excavació d'urgència de Santa Tecla - La Gravosa, (Santa Margarida i els Monjos, Alt Penedès) i prospecció de l'espai adjacent.

Antoni J. Aguilera Martin, Juan Manel Garcia Targa

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

Agraïments:

Agraïm en primer lloc al **Ajuntament de Santa Margarida** i els **Monjos** les facilitats donades i l'interès agafat per aquests treballs en tot moment.

També al personal del **Museu de Vilafranca del Penedès** per facilitar-nos la infraestructura del Museu per l'estudi del material, així com als arqueòlegs encarregats de l'elaboració de la **Carta Arqueològica de l'Alt Penedès**.

Index

0.- Introducció.....	2
1.- Topografia i geologia	4
2.- Contexte històric-arqueològic.....	5
3.- Estratigrafia.....	7
4.- Els enterraments.....	9
4.1.- Enterrament nº 1.....	9
4.2.- Enterrament nº 2.....	10
4.3.- Enterrament nº 3.....	10
5.- Conclusions.....	11
6.- Inventari.....	13
- ANEXES:	
- Fitxes.....	26
- Mapa.....	30
- Fotografies.....	32
- Dibuixos i croquis.....	40

0.- Introducció: Motius de la intervenció i descripció dels treballs.-

Entre els dies 12 i 20 del mes de Novembre de 1990 es va portar a terme en el lloc conegut com de **Sta Tecla-La Gravosa** una intervenció d'urgència motivada per l'aparició de restes ósees. Santa Tecla està situada al terme municipal de **Santa Margarida i els Monjos** (Alt Penedès)¹. Tambè, i durant els dies 26 i 29 d'aquest mes es va prospectar l'espai adjacent al lloc.

Durant els treballs de millora que feia l'Ajuntament a un camí de pas entre dues vinyes es va trobar un fragment de crani al ribàs, formant part del marge². El fet de tractar-se d'una resta ósea i el que es veiès en el tall del camí ho feia perillar, cosa per la qual el **Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya** es va decidir per l'excavació.

Descripció dels treballs:

- a) Per tal de treure les restes ósees en el seu millor estat de conservació varem plantejar una cata de 2 mts. d'amplada sobre el ribàs per 2,40 m de llargaria.
- b) Aquesta ampliació va determinar l'aparició de dos inhumacions més amb les que no contavem.

¹Veure fotografia nº 1 i 2.

²Veure fotografies 3 i 4.

c) En veure la concentració d'enterraments en un espai tan reduït vam procedir seqüencialment a:

1) L'excavació de l'individu més urgent (enterrament nº 2) que estava orientat N-S.

2) L'excavació de l'individu 1, sobre el qual varem documentar restes ósees -fonamentalment 3 cranis- corresponents a d'altres individus.

3) Finalment, varem procedir a l'excavació i aixecament de l'individu 3, que contava amb una línia de pedres a modus de sepulcre. El tractament era clarament diferent respecte als altres dos. Es tractava d'un individu jove d'uns 12-13 anys i del qual tenim tot l'esquelet.

El nivell aconseguït un cop excavats els enterraments referits es el mateix que el del camí.

El material trobat es depositarà, després del seu estudi, al Museu de Vilafranca del Penedès.

1.- Topografia i geologia:

El jaciment de Sta. Tecla - La Gravosa es troba al terme municipal de Santa Margarida i els Monjos³ (Alt Penedès).

El lloc es troba en terreny del Quaternari, format per argil·les, graves, costres i sòls. Aquest quaternari es troba sobre la depressió terciària del Vallés-Penedès, depressió que alimenta una propera indústria cimentera que explota el carbonat miocènic.

Els depòsits quaternaris no tenen pràcticament desenvolupament algú; el quaternari més estès correspon als sòls, terres de llavor i depòsits de rambla⁴.

³Veure mapa adjunt.

⁴Instituto Geologico y Minero de España: Mapa Geológico de España, escala 1:50.000. Villanueva y Geltrú.- 1975.- Madrid.-

2.- Contexte històric-arqueològic:

Evidències de materials arqueològiques:

Dins la zona adjacent al jaciment en qüestió tenim coneixement d'altres troballes arqueològiques d'aquest període, destacant-se, fonamentalment, el jaciment ibèric de Mas Castellar, estudiat pel senyor Pere Giró, on es documenten sitjes ibèriques amortitzades amb gran quantitat de material ceràmic, tant ibèric com d'importació.

Tenint en conte la relativa importància de la zona en època antiga, aquesta intervenció suposa un punt més a afegir als ja existents per conèixer el poblament de l'Alt Penedès durant època antiga.

Pel que respecta al jaciment que ens ocupa, tenim les següents evidències, obtingudes mitjançant prospecció superficial i documentació gràfica presentada per aficionats de la zona:

- 1) Superficialment documentem gran quantitat de restes constructius d'època romana, fonamentalment tegulae i dolia. D'altra banda també s'han trobat algunes restes d'àmfora ibèrica.
- 2) Fruit de les feines de millora d'aquest camí es va deixar al descobert una pedra calcàrea perfectament escairada i que podria formar part d'una estructura, també d'època romana⁵.

⁵Veure foto nº P 3 (Prospecció, foto 3).

- 3) Reseguint el camí es documenten, dins una faixa bastant homogènia, materials arqueològics, fonamentalment ceràmica comuna i sigil.lata romana.

- 4) A la part central del camí i fruit de treballs anteriors, s'hi va posar al descobert un camp de dòlies, fins a sis de les quals durant l'excavació d'ugència únicament en vam documentar diversos fragments, a destacar gran part d'una vora⁶.

Tots aquest elements, encara que sençe una recollida sistemàtica de materials i el seu estudi corresponent, són clara evidència d'un assentament en època romana.

Pels camps adjacents al lloc de Sta Tecla, s'han documentat restes materials ceràmiques també corresponents a època romana.

⁶Veure croquis nº 1.

- * Diversos fragments de ceràmica comuna romana.
 - * Diversos fragments de la base i arrancament de paret de ceràmica a mà amb desgraixant de gran tamany. Superfície externa de color negròs i acabament lleugerament pulit.
- 3) Formant part del nivell d'enterrament s'ha documentat també gran quantitat de fragments de paviment (*opus signinum*) o arrebosssat de paret constituït per una barreja de: aigua, pedres, sorra. Alguns d'aquests fragments estaven decorats exteriorment amb tonalitats vermelloses, grogenques i verdoses.

4.- Els enterraments:

En una zona de 2,40 m. de llarg per 2 m. de amplada hi han aparegut tres enterraments, dos d'ells corresponents a altres tants individus i un tercer (enterrament nº 1) on va aparèixer un individu amb l'esquelet complet i restes de com a mínim tres més.

Els enterraments es van numerar correl.lativament:

4.1.- Enterrament nº 1:

En aquest s'hi va trobar un individu en posició de *decubito supino*, amb el crani girat cap a la dreta. Orientat amb els peus apuntant 30° a l'Est.

Sobre d'ell aparegueren altres restes òsses, a destacar 3 cranis amb els seus respectius maxilars inferior i alguns òssos llargs⁸. De la disposició general dels individus es dedueix que sobre l'individu nº 1 varen ser depositats els altres tres sense ordre aparent.

Es de resaltar la absència de qualsevol tipus d'element associable a l'enterrament que pogués interpretar-se com aixovar funerari.

⁸Veure fitxa nº 1 i fotografies nº 7 i 8.

4.2.- Enterrament nº 2:

Va ser l'enterrament causant de la intervenció. Nomès hi havia un individu, també en posició de *decubito supino*, i del que es conservava també tot l'esquelet llevat de alguns òssos de la part dreta (la que estava a la vora del camí)⁹. Orientat amb els peus 19° a l'Est.

Fou necessari per la seva excavació l'ampliació de la cata inicial donat que gran part de les extremitats inferiors sobrepassaven el quadre planteat inicialment.

De igual forma que l'anterior freturava per complert de qualsevol element d'aixovar funerari.

4.3.- Enterrament nº 3:

Ocupat per un individu jove (en el moment de la defunció li sortien els 4 canins permanents), en posició *decubito supino*, el crani girat a la dreta i la mandíbula descansant sobre el cap de l'húmer. Aparegué sense cap indici de aixovar funerari. Va ésser l'únic enterrament que tenia una mínima estructura funerària: Tres grans lloses li cobrien. Orientat amb el cap 60° a l'Oest (perpendicular als altres dos enterraments)¹⁰.

⁹Veure fitxa nº 2 i fotografia nº 6.

¹⁰Veure fitxa nº 3 i fotografia nº 9.

5. - Conclusions: Hipòtesis interpretatives

Tenim en compte que la finalitat d'aquesta intervenció era la preservació de restes ósses, els materials arqueològics apareguts i les dades obtingudes d'ells i de la prospecció realitzada ens proporcionaren els següents elements de "lloc interpretatiu":

1.- En base a les evidències materials:

Terra Sigillata Galica (Dragendorff 27): s. I d. C.

Terra Sigillata Hispanica (Dragendorff 27): s. I d. C. / II. d. C.

Terra Sigillata Clara:

Lamboglia 10B = Hayes 23A: Alt Imperial II - III d. C.

Clara D: finals del segle IV d.C. i tot el V.

- a) Ens trobem davant d'una estança o zona associada a una estructura romana (vil.la etc.) i que durant una fase tardana, finals del s. IV-V d. C. serveix com a zona d'enterraments diferenciats i sense cap tipus d'aixovar.
- b) Un dels espais o bé a prop d'un lloc de concentració habitacional en època romana, s'aprofita com a zona d'enterraments, fent servir la terra dels voltants per omplir les tombes dels difunts, dins la qual trobem materials romans més antics.

- c) Dins una zona amb assentament romà bastant clar com a mínim desde el s. I d. C. i amb una continuïtat material fins al segle IV - V d. C., en un moment indeterminat -tardorromà o bé medieval- colliquen els seus difunts en aquesta zona. La terra aprofitada per cobrir els difunts conté materials anteriors, fonamentalment romans donat que l'assentament medieval a la zona no sembla superposar-se al romà.

2.- Pel que respecta als enterraments propiament:

- a) Trobem tres individus complets, dos dels quals (Tomba nº 1 i tomba nº 2) tenen la mateixa orientació (cap al Sud-Sudoest) i un tercer perpendicular als altres dos.
- b) Unicament l'individu 3, jove de 10-13 anys, té una mínima estructura funerària composta originalment per 4 lloses planes, una de les quals sembla que va ésser retirada per allotjar l'individu 1 de la tomba nº 1.
- c) A cap dels tres se li va depositar ofrena funerària o objecte d'aquest tipus. Es trobem ceràmiques al voltant dels individus pero formen part de la terra abocada en el moment del seu enterrament.
- d) Sobre el individu 1 de la tomba nº 1 es van documentar diverses fragments òssees, a destacar 3 cranis en relatiu bon estat, pertanyents a d'altres individus. La hipòtesi més plausible al respecte es que sobre l'individu 1, amb posterioritat hi van abocar restes d'altres individus, que per motius d'espai no van poder ésser enterrats d'igual manera.

6.- INVENTARI DE MATERIALS:

Sigla utilitzada: ST-90

- 1 Fons de llàntia romana. Decoració amb volutes concèntriques. Pasta beige amb desgreixant fi. A la part interior s'observen restes de fum o cremat. Alt Imperial.
- 2 Terra Sigil.lata Hispànica. Forma Dragendorff. 27. Vora.
- 3 Terra Sigil.lata gàlica. Fragment de carena. Forma Dragendorff. 27.
- 4 Terra Sigil.lata Hispànica. Fragment de base anular. Fragment molt malmès. Forma 15 ó 17.
- 5 Fragment de base anular de peça africana. Pasta ataronjada i desgreixant fi de quars. Presenta decoració a l'interior.
- 6 Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Presenta la part superior de la vora fumada. Pasta ataronjada i desgreixant fi. La superfície externa mostra restes de foc. Lamboglia 10B = Hayes 23A. Alt Imperial.
- 7 Fragment de ceràmica africana de cuina. Pasta ataronjada i desgreixant fi. Presenta al seu interior estries de tornejat.
- 8 La mateixa, corresponent a ST-90-7. ST-90-5 ST90-91.

- 9 Fragment de vora vertical de plat de cuina africana. Pasta ataronjada i desgreixant fi. Forma Lamboglia 3b¹
- 10 Fragment de paret d'olleta corresponent segurament a cubilet de ceràmica de parets fines. L'exterior presenta una engalba marronosa. Pasta vermellova i desgreixant fi.
- 11 Fragment de ceràmica comuna romana. Parets molt fines. Restes d'engalba exterior. Pasta beige i desgreixant molt fi.
- 12 4 fragments de la mateixa peça. Corresponents a plat tapadora africà. A la part exterior presenta estries concèntriques. A la inflexió presenta la superfície lleugerament fumada. Cuina africana. Fons de Lamboglia 10 A ó B = Hayes 23 B ó A.
- 13 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta clara amb abundant desgreixant molt fi.
- 14 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada i desgreixant de quars.
- 15 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada i desgreixant de quars fi. A la part interior s'observen les marques.
- 16 Fragment de paret d'un vas de Terra Sigil.lata Aretina. Presenta moltes incrustacions. Estat de conservació molt dolent.
- 17 Fragment de paret d'un vas de Terra Sigil.lata Aretina.

- 18 Fragment de paret de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Superfície externa rugosa. S'observa una estria incisa a la seva part superior.
- 19 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada-vermellosa. Desgreixant fi de quars. Presenta a la seva part exterior una estria incisa.
- 20 Fragment de paret de ceràmica comuna romana. Pasta color ataronjat amb desgreixant fi d quars. Superfície externa rugosa.
- 21 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta marró clar. Desgreixant fi de quars. Presenta estries al seu interior. Superfície externa rugosa.
- 22 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Superfície externa allisada amb desgreixant practicament imperceptible.
- 23 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beige. Desgreixant molt fi. Superfícies externa i interna molt allisada.
- 24 Fragment de ceràmica comuna romana. Correspon a la mateixa peça que ST-90-20. Pasta ataronjada. Desgreixant molt fi de quars i superfície externa molt rugosa.
- 25 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada-vermellosa amb desgreixant molt fi.

- 26 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta marró clar. Desgreixant fi. S'observen a la part interior estries de tornejat.
- 27 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beige. Desgreixant fi. S'observen a la part interior estries de tornejat.
- 28 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta grogenca amb desgreixant fi de quars.
- 29 Fragment de ceràmica ibèrica de pasta beige. Desgreixant fi de quars.
- 30 Fragment de jerra romana o de gran vas. Parets gruixudes. Desgreixant fi de quars i pasta ataronjada. Superfície externa rugosa.
- 31 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi de quars. Superfície externa rugosa.
- 32 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi.
- 33 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant molt fi de quars. A la part interior s'observen estries de tornejat.
- 34 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi. Superfície externa rugosa. A l'interior s'observen marques de tornejat.
- 35 Fragment de vasa Areti. L'estat del vernís és molt defectuós. Pot pertanyer a la mateixa peça que ST-90-17.

- 36 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi de quars.
- 37 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi. Superfície externa rugosa.
- 38 Fragment de vora d'un gran morter. Pasta groguenca i desgreixant de diferents mides.
- 39 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta clara amb abundant desgreixant fi.
- 40 Fragment de base plana. Pasta vermellova. Desgreixant de quars de diferents tamanys.
- 41 Ceràmica de pasta sandwitx. Coccio oxidant i reductora. Superfície externa de color beige. Desgreixant mol fi.
- 42 Fragment de ceràmica de pasta grisa. Desgreixant fi.
- 43 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beige. Desgreixant fi.
- 44 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi.
- 45 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta groguenca. Desgreixant fi. Superfície externa rugosa.

- 46 Fragment de ceràmica de cuina. S'observen clarament dues coccions o be la part externa molt cremada fruit del contacte amb el foc. Pasta ataronjada, desg्रेixnat fi. Superfície externa allissada. A l'interior s'observen estries de tornejat.
- 47 Fragment d'àmfora romana. Pasta beig-ataronjada y desg्रेixant fi.
- 48 Fragment d'àmfora. Desg्रेixant fi.
- 49 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beig i desg्रेixant fi. Superfície externa pulida.
- 50 Fragment de nansa de gran jerra. Pasta beige amb abundant desg्रेixant fi. S'hi observa un canal central.
- 51 Fragment d'àmfora romana. Pasta ataronjada. Desg्रेixant fi.
- 52 Fragment d'olla de cuina. Pasta grisosa i abundant desg्रेixant fi. La superfície externa amb una coloració ataronjada.
- 53 Fragment de ceràmica grisa. Desg्रेixant fi. Superfície externa pulida.
- 54 Fragment d'amfora romana. Pasta groguenca i abundant desg्रेixant fi. S'observen a l'interior marques de tornejat.
- 55 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desg्रेixant fi.
- 56 Fragment de broc de jerra. Pasta beige amb desg्रेixant fi.

- 57 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi. Superfície externa allissada.
- 58 Fragment de ceràmica comuna romana, pertanyent a una jerra de gran tamany. Pasta rosàcea. Desgreixant abundant i molt fi.
- 59 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi. Superfície externa allisada.
- 60 Fragment d'arrancament de coll de ceràmica comuna romana. Pasta beige i desgreixant fi.
- 61 Fragment d'àmfora amb pasta beige i desgreixant fi.
- 62 Fragment d'àmfora romana. Pasta vermellova i desgreixant fi.
- 63 Fragment de ceràmica de pasta sandwix. Superfície externa i interna oxidada; a la part central de la secció de la peça s'observa la segona cocció reductora.
- 64 Fragment de panxa de peça hemisfèrica. Ceràmica romana. Pasta groguenca amb desgreixant molt fi. S'hi observa una estria incisa corresponent a la carena. A la part interior s'observen línies de tornejat.
- 65 Ceràmica pasta de sandwix. Superfície externa i interna oxidada i en l'interior de la secció s'observa la cocció reductora. Rugosa al tacte.

- 66 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beige, compacta. Desgreixant fi.
- 67 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi.
- 68 Fragment d'àmfora romana. Pasta beige. Desgreixant fi.
- 69 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta vermellosa. Desgreixant fi.
- 70 Fragment de ceràmica comuna romana. Semi-forma i arrancament de coll. Pasta beige, desgreixant fi. Presenta una estria en relleu a la part del coll.
- 71 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beige. Desgreixant fi. Superfície rugosa a l'exterior.
- 72 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi. S'observen estries de tornejat.
- 73 Fragment de ceràmica romana. Parets fines o be aretina. Pasta beige molt depurada amb desgreixnat imperceptible.
- 74 Amfora romana. 7 fragments, 6 dels quals enganxen. Pasta vermellosa-verdosa amb desgreixant mig de quars.
- 75 Nansa d'amfora corresponent a ST-90-74. Amb la secció bífida (Dressel 2-4 ? Pascual 1 ?).

- 76 Fragment d'àmfora romana. Pasta ataronjada i desgreixant fi de quars.
- 77 Fragment de nansa d'àmfora. Pasta beige amb desgreixant fi.
- 78 fragment d'imbrex. Pasta ataronjada. Desgreixant fi.
- 79 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi.
- 80 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beige fosca amb desgreixant fi de quars.
- 81 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta beige-marró amb desgreixnat fi. A la part externa s'observen cinc línies paral.leles a l'alçada de l'arrancament del coll.
- 82 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta groguenca amb desgreixant fi de quars.
- 83 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta marró fosc. Desgreixant fi.
- 84 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta grogenca i abundant desgreixnat de pedretes petites.
- 85 Fragment de ceràmica comuna romana. Presenta restes d'incrustacions de calç. Desgreixant fi i pasta vermellova.
- 86 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada fosca. Desgreixant molt fi.

- 87 Fragment de ceràmica grisa a torn. Corresponent a una peça de gran tamany. Desgreixant fi. Superfície externa respatllada.
- 88 Fragment de ceràmica grisa a torn. Possiblement corresponent a la mateixa peça que ST-90-87.
- 89 Fragment de ceràmica. Pasta grisa. Corresponent a un recipient de forma globular de petites dimensions. Parets molt fins i desgreixant molt fi. A la part interior s'observen estries de tornejat.
- 90 Fragment de ceràmica de pasta grisa. Desgreixant fi. A la part interior s'observen mostres de la seva mala cocció.
- 91 Fragment de ceràmica comuna africana. Pasta ataronjada fosca i amb desgreixant molt fi. La superfície externa presenta una coloració enfosquida per ser fruit del contacte amb el foc. A la seva part interior s'observen estries de tornejat. Clara D: Bols amb visera (Hayes 91) durant finals del segle IV i tot el V.
- 92 Fragment de jerra o gran vas. Pasta ataronjada i desgreixant fi de quars.
- 93 Fragments de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada i desgreixant fi.
- 94 Fragment de ceràmica grisa. Pasta grisa clara amb desgreixant fi. Parets primes, corresponent possiblement a una jerra de petit tamany.
- 95 Fragment de ceràmica romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi de quars.

- 96 Fragment de ceràmica grisa. Vora lleugerament exvasada corresponent a una petita olleja. Desgreixant fi de quars.
- 97 Fragment de ceràmica grisa. Vora arrodonida. Pasta ????? amb tonalitats marronoses. Desgreixant fi.
- 98 Fragment de nansa d'olleta. Pasta negrosa. Desgreixant fi.
- 99 Dos fragments de base de ceràmica a mà. Base plana. Pasta vermellosa-ataronjada amb abundant desgreixant de gran tamany. A la part interior de la peça s'observen restes negrosos fruit de la seva exposició al foc.

Resum de peces:

1 àmfora.

1 peça de ceràmica a mà.

1 llàntia.

3 sigil.lates.

2 vores (de 2 peces).

1 jerra amb broc.

1 morter.

4 peces de ceràmica comuna (en tant tipus diferents de pastes).

MATERIAL DE PROSPECCIÓ:

Sigla. ST-90p

- 100 Fragment de vora de dolia (aproximadament amb 22 cms. de radi). Pasta ataronjada. Desgreixant gran (pedretes).
- 101 Fragment d'àmfora romana. Pasta ataronjada i desgreixant fi. A l'interior s'observen les línies de tornejat.
- 102 Fragment d'àmfora romana. Pasta vermellova i desgreixant fi de quars. Pertanyent a l'estretament corresponent al pivot de la peça.
- 103 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada i desgreixant presentant gran quantitat d'olivina, el que pot orientar-nos a pensar que es tracta d'una comuna itàlica.
- 104 Fragment de vora de Terra Sigillata Hispànica Dragendorff 29 o més possiblement Dragendorff 37.
- 105 Fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi de quars.
- 106 fragment de ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada i desgreixant fi de quars.
- 107 Ceràmica comuna romana. Pasta ataronjada. Desgreixant fi de quars.

- 108 Fragment de vora d'imbrex romà. Pasta ataronjada amb desgreixant de pedretes petites.
- 109 Fragment de vora d'imbrex romà. Pasta ataronjada i desgreixant de pedres petites.

Fitxes

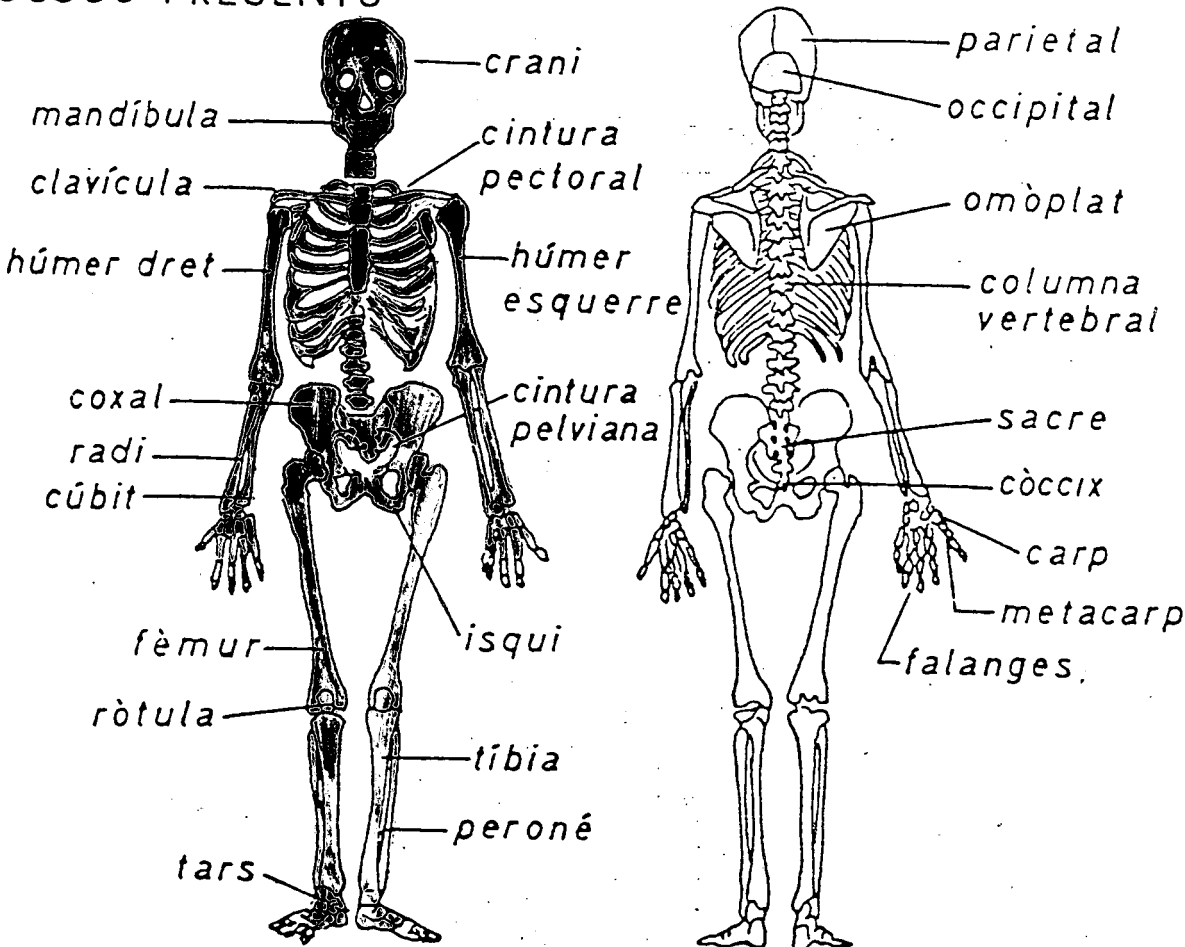
ESTACIÓ Santa Tecla		ESQUELET Nº 1	
CAMPANYA 90 DATA 19-11			
NÚMERO DE SEPULTURA 1			
LOCALITZACIÓ		Peus apuntant 30° a l'Est.	
ORIENTACIÓ			
COMPLET? SI		REMOGUT? NO	
POSICIÓ DE: CARA BRACOS CAMES		OBSERVACIONS: Individu sencer en posició <i>decubito supino</i> , amb perfecta con.nexió anatòmica. A sobre d'aquest i de forma desordenada hi hem trobat cranis d'altres tres individus així com altres restes óssies sense con.nexió anatòmica.	
		CONSERVACIÓ Bona.	
OSSOS PRESENTS			
			

FIG. 2. Fitxa per a la descripció d'un esquelet, segons Barker/Hirst.

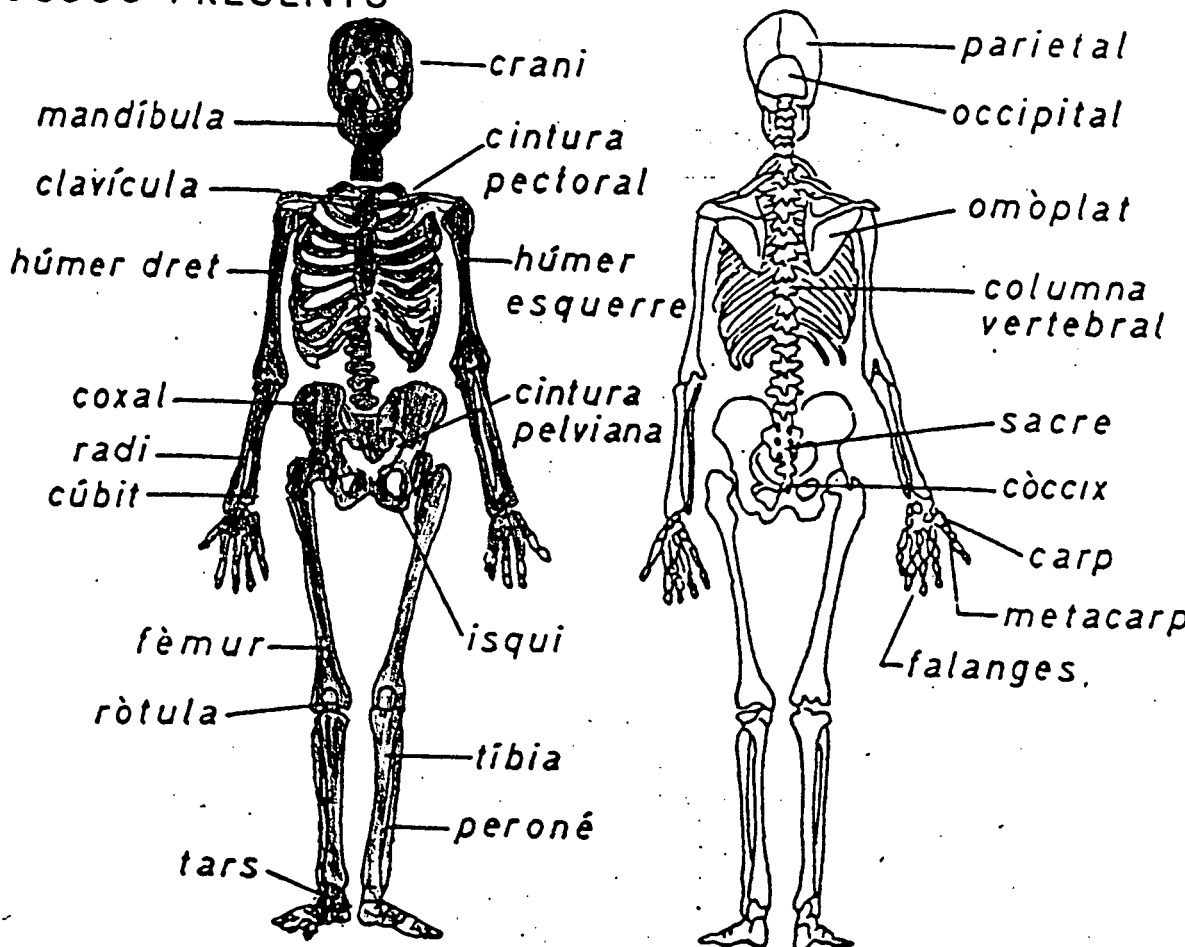
ESTACIÓ Santa Tecla		ESQUELET Nº 1	
CAMPANYA 90 DATA 19-11			
NÚMERO DE SEPULTURA 2			
LOCALITZACIÓ Peus apuntant 19° a l'Est.			
ORIENTACIÓ			
COMPLET? SI		REMOGUT? NO	
POSICIÓ DE:		OBSERVACIONS:	
CARA BRACOS CAMES 		No s'hi ha trobat cap ofrena associada. A sobre de l'individu hem trobat gran quantitat de pedres així com fragments de materials constructius <i>tegulae</i> .	
		CONSERVACIÓ Bona.	
OSSOS PRESENTS			
			

FIG. 2. Fitxa per a la descripció d'un esquelet, segons Barker/Hirst.

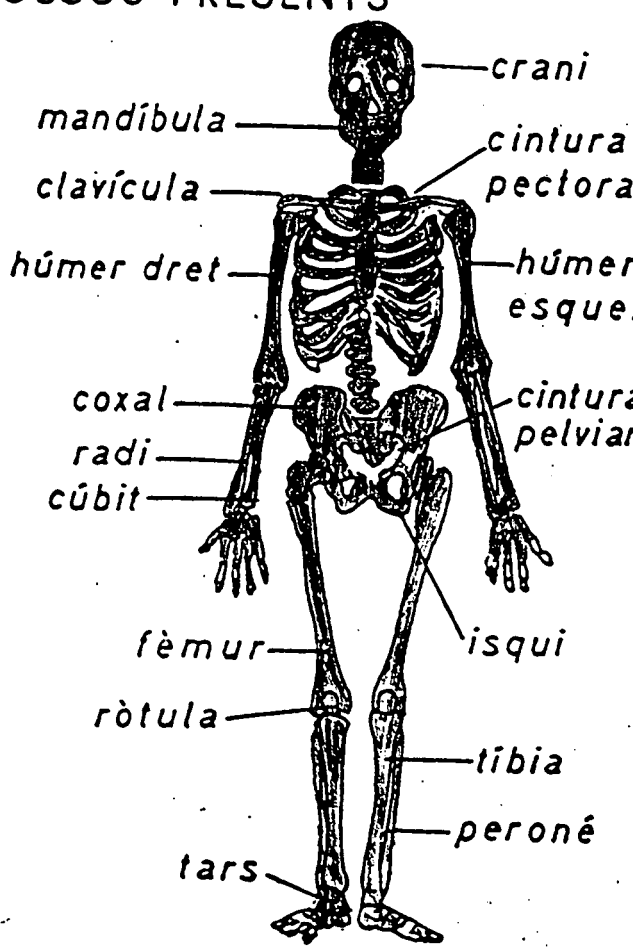
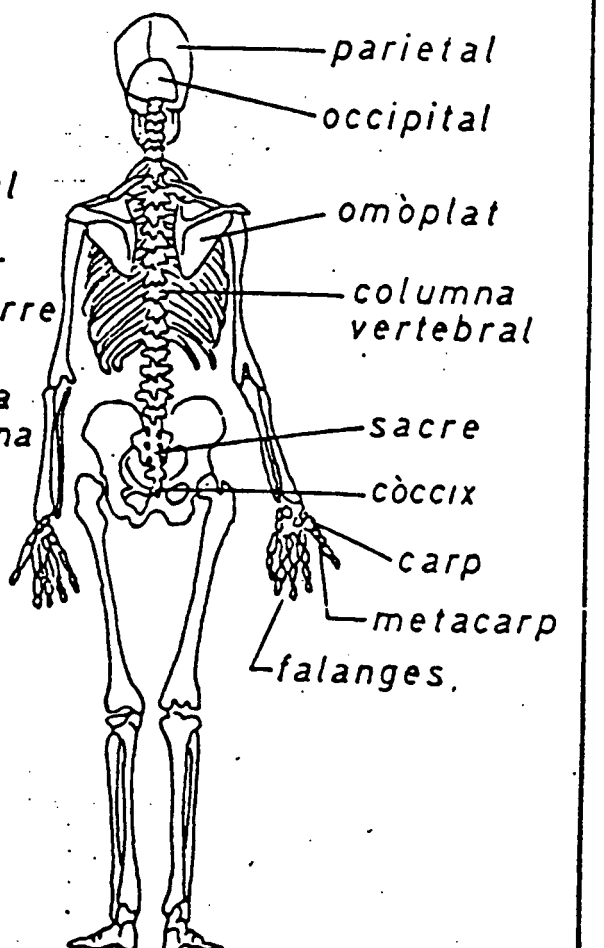
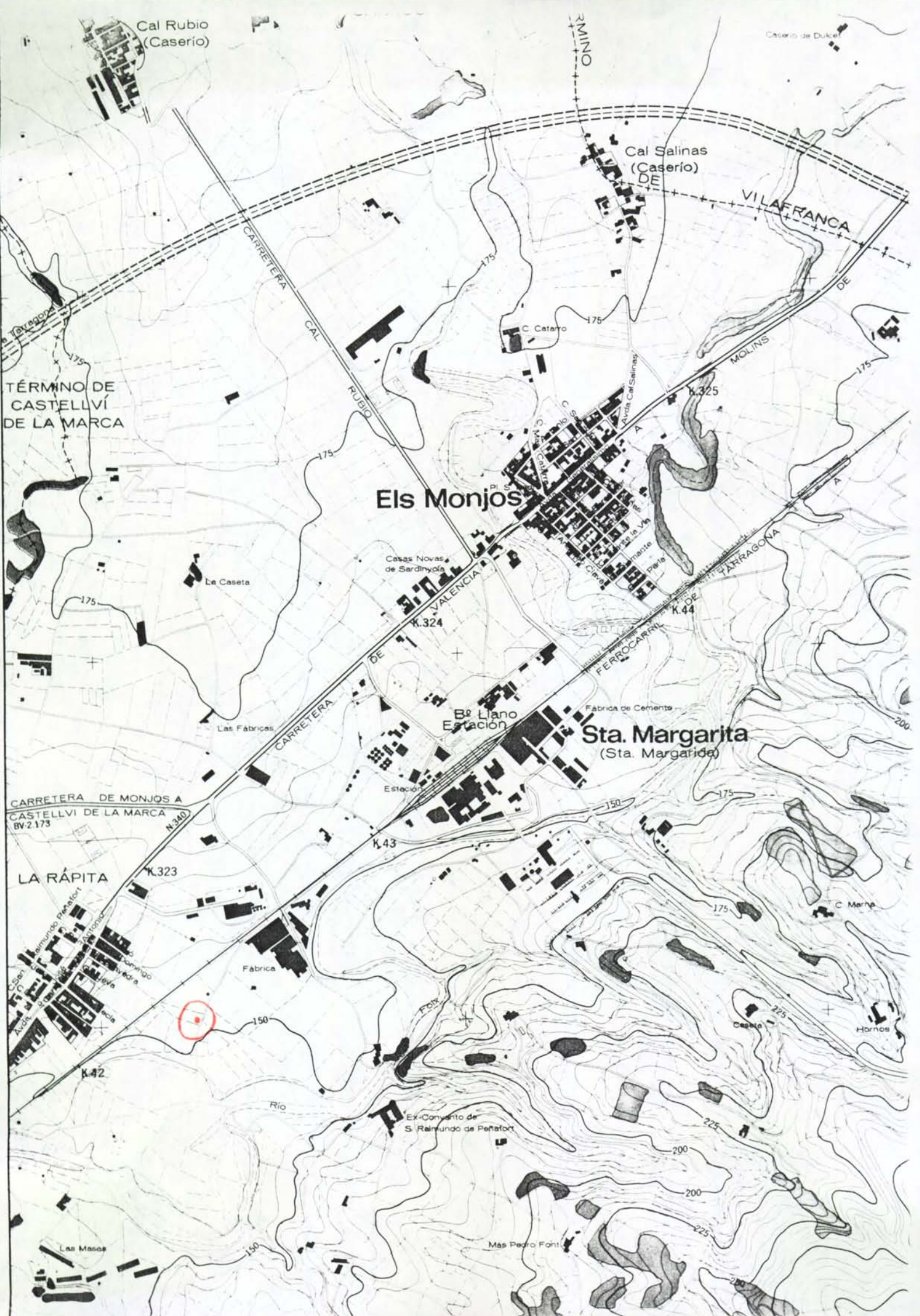
ESTACIÓ Santa Tecla		ESQUELET Nº 1	
CAMPANYA 90 DATA 19-11			
NÚMERO DE SEPULTURA 3			
LOCALITZACIÓ El cap apunta 60° a l'Oest.			
ORIENTACIÓ			
COMPLET? SI		REMOGUT? NO	
POSICIÓ DE: CARA BRAÇOS CAMES 		OBSERVACIONS: <p>Es tracta d'un enterrament sota tres lloses de tamany mitjà (vegeu-ne plànol). L'individu enterrat és un infant d'uns 12 ó 13 anys. La seva ol.locació és perpendicular als altres dos individus.</p>	
		CONSERVACIÓ Bona.	
OSSOS PRESENTS			
 <ul style="list-style-type: none"> mandíbula clavícula húmer dret coxal radi cúbit fèmur ròtula tars 		 <ul style="list-style-type: none"> parietal occipital omòplat columna vertebral sacre còccix carp metacarp falanges. 	

FIG. 2. Fitxa per a la descripció d'un esquelet, segons Barker/Hirst.

Mapa

Cal Rubio
(Caserío)

Cal Salinas
(Caserío)

Els Monjos

Sta. Margarita
(Sta. Margarida)

TÉRMINO DE
CASTELLVÍ
DE LA MARCA

LA RÀPITA

Casas Novas
de Sardinola

Be Liano
Estación

Ex-Convento de
S. Raimundo de Peñafort

CARRETERA DE MONJOS A
CASTELLVÍ DE LA MARCA
BV-2173

San Raimundo Peñafort
San Domingo
San Gregorio
San Pedro
San Juan
San Mateo
San Andrés
San Blas
San Sebastián
San Agustín
San Jerónimo
San Basilio
San Vicente
San Esteban
San Pelayo
San Felices
San Julián
San Andrés
San Blas
San Sebastián
San Agustín
San Jerónimo
San Basilio
San Vicente
San Esteban
San Pelayo
San Felices
San Julián

Las Masos

Más Pedro Font

CARRETERA
CAL
RUBIÓ

CARRETERA
DE
VALENCIA

RMNO

VILAFRANCA
DE

MOLINS

FARRAGONA

FERROCARRIL

Río

Foix

Caseta

Hornos

Caserío de Dulce

C. Catarro

La Caseta

Las Fábricas

Fabrica de Cemento

Fabrica

C. Marné

200

200

225

225

200

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

175

K.325

K.324

K.44

K.43

K.323

K.42

225

225

225

225

225

225

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

150

175

175

175

175

175

175

175

175

175

200

200

200

200

200

200

200

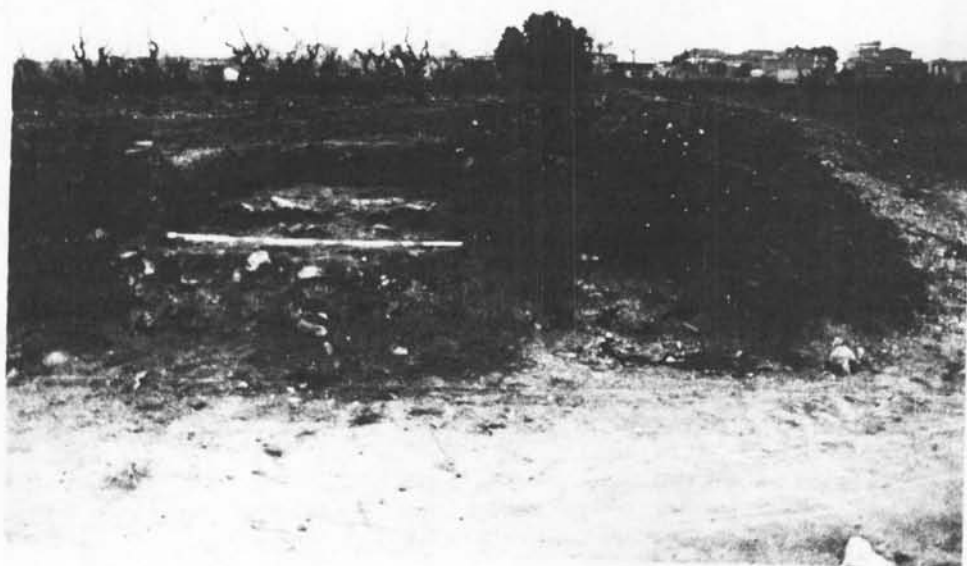
200

Fotografies

1.- Vista general de l'intervenció.

2.- Vista contrària del mateix. Al fons, el barri de La Ràpita. En primer terme, l'intervenció.

3.- Ribàs del camí amb el crani al centre i a prop del nivell del camí.

4.- Detall. Es poden veure restes del parietal i temporal esquerres.

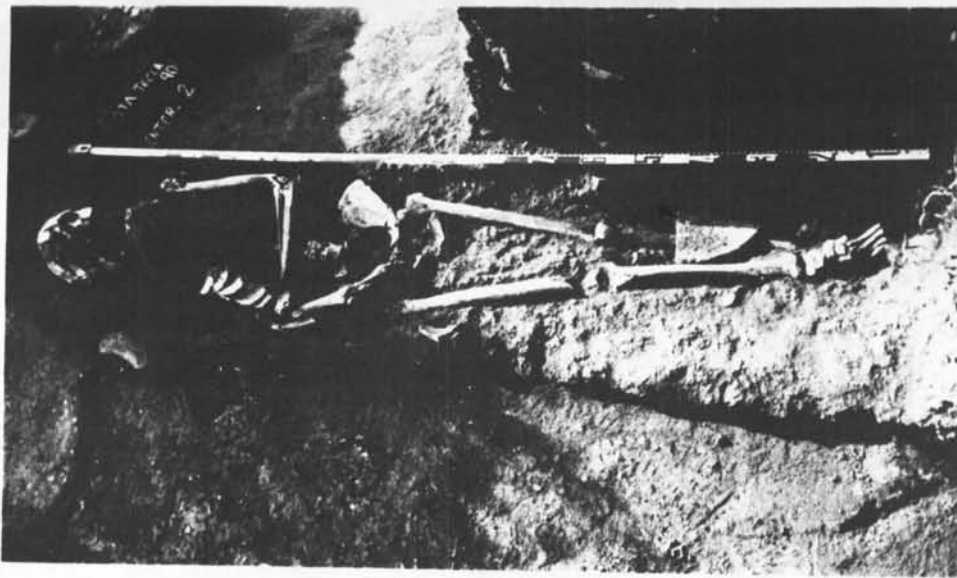

5.- Cata estratigràfica de 2,4 per 2 mts. Es pot veure un nivell d'enderroc format per pedres i teules.

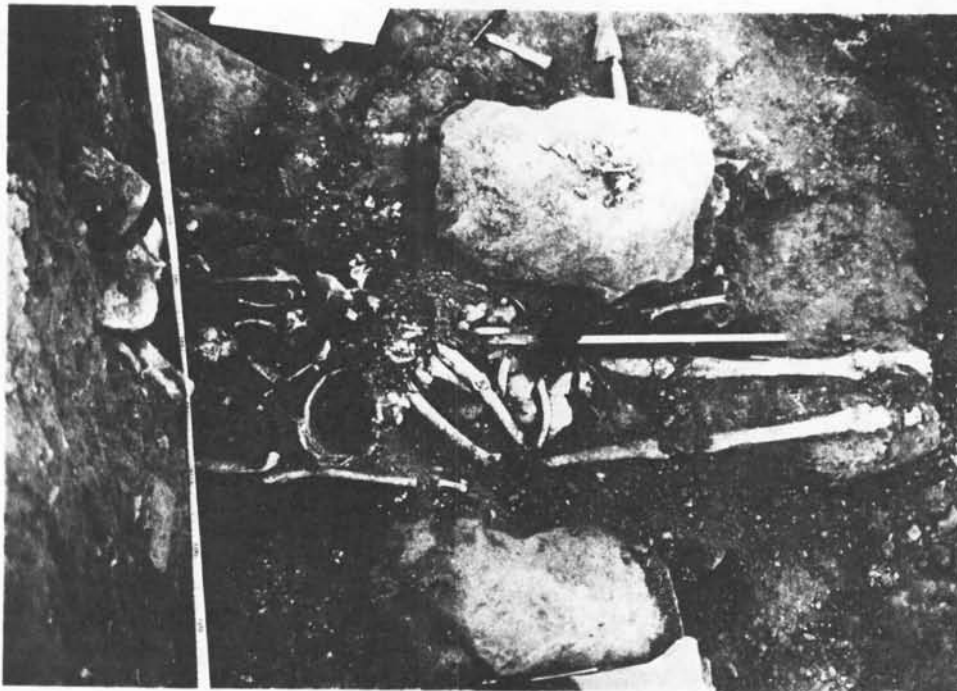
6.- Secció estratigràfica on s'observen un nivell superior de cobertura vegetal i el nivell arqueològic del que formaven part els enterraments.

7.- Excavació i neteja de l'individu de l'enterrament nº 2 (el que va motivar l'intervenció).

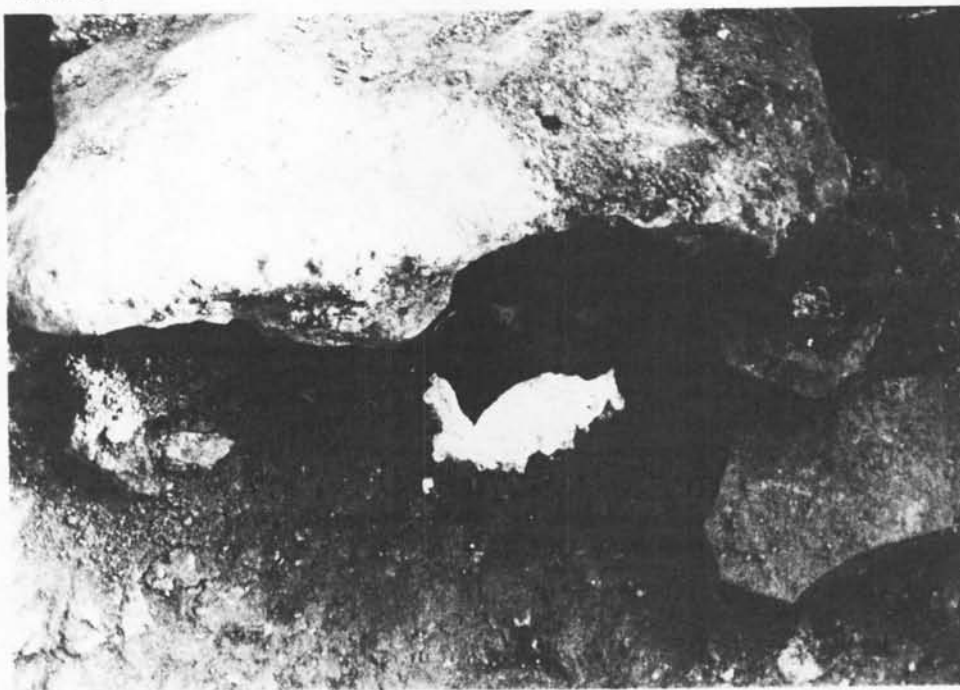
8.- Enterrament 1: A la foto s'observa part de l'estructura òsea d'un individu i la presència d'ossos d'altres individus.

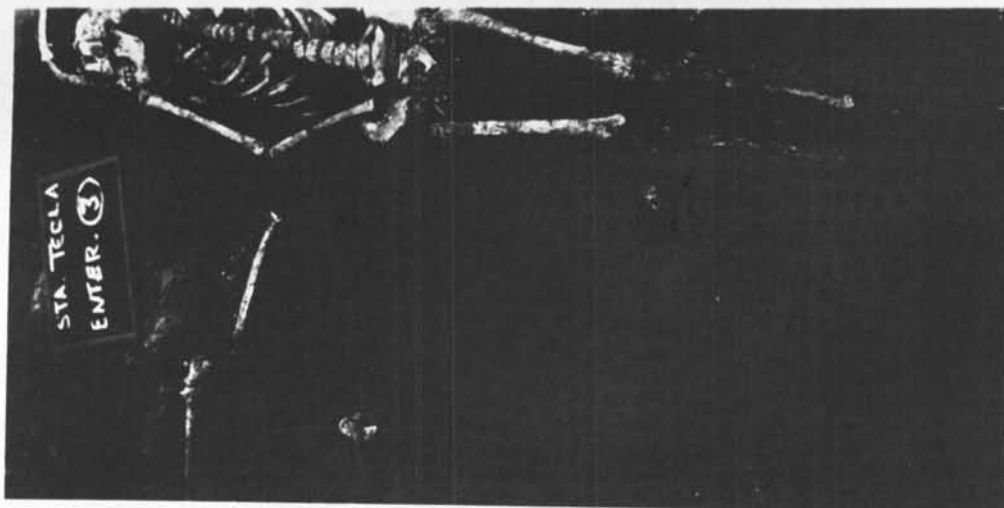

9.- Individu de l'enterrament 3, previ a l'excavació i netejja. Poden observarse les lloses que protegien l'individu. A sobre, l'individu 1 de l'enterrament 1.

10.- Crani de l'individu 1 de l'enterrament 3, protegit per una d'aquestes lloses.

11.- Foto general de l'individu 1 de l'enterrament 3 una vegada estretes les lloses.

12.- PROSPECCIO: En primer lloc, mur anomenat de Sta. Tecla.

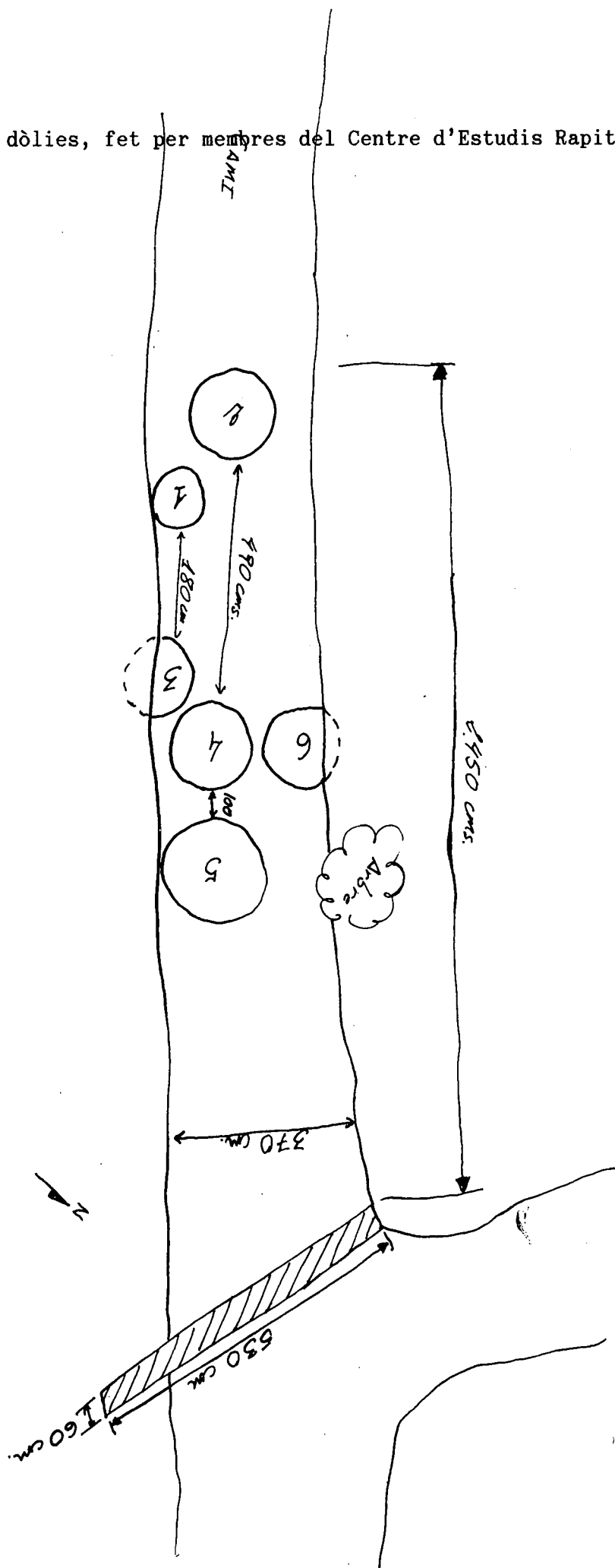
13.- Detall del parament del mur amb les marques d'un possible encofrat.

14.- Detall d'un carreu present al ribàs del camí prop dels enterraments.

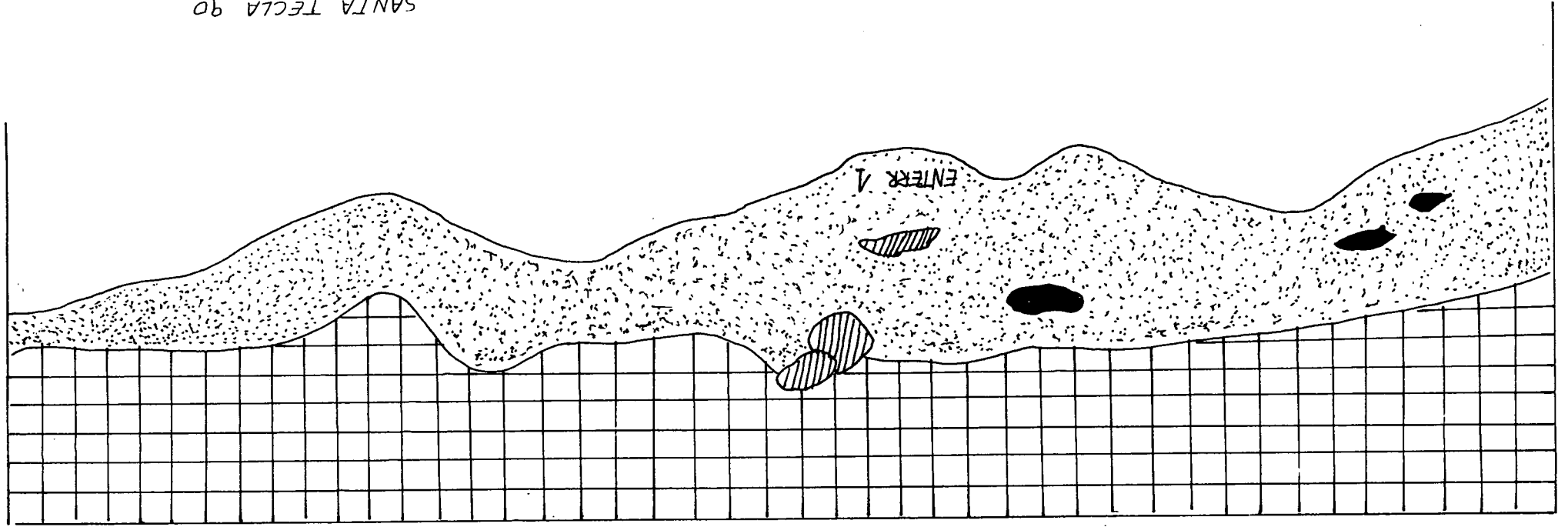
Dibuixos i croquis

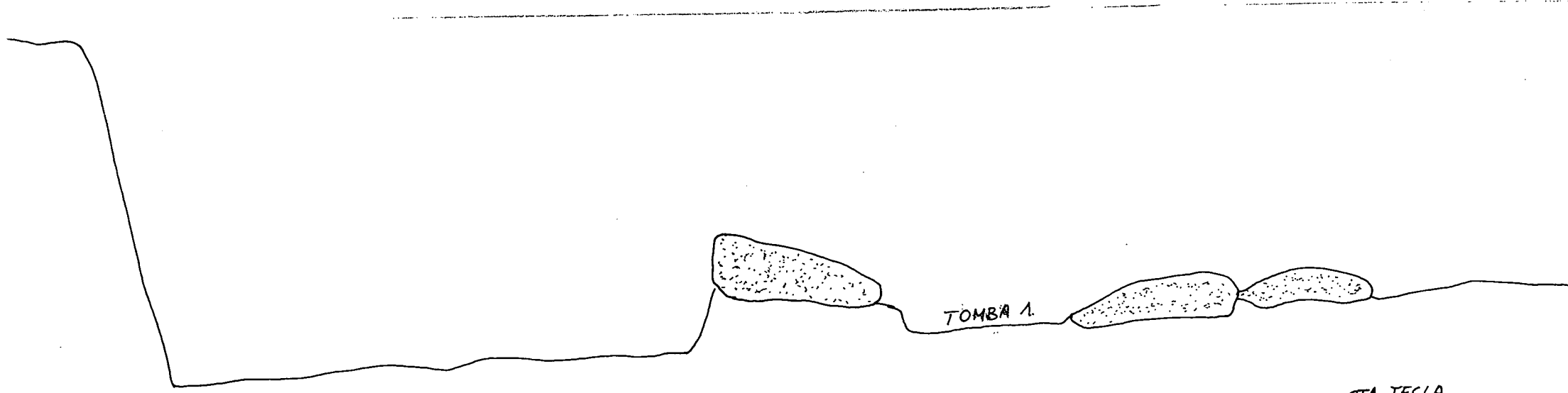
Croquis del camp de dòlies, fet per membres del Centre d'Estudis Rapitencs.

- PEDRES
- TEGULAE
- NIVEL RENEMAT (SUPERFICIAL)
- NIVEL D'ENTERAMENTS I ENDERROC

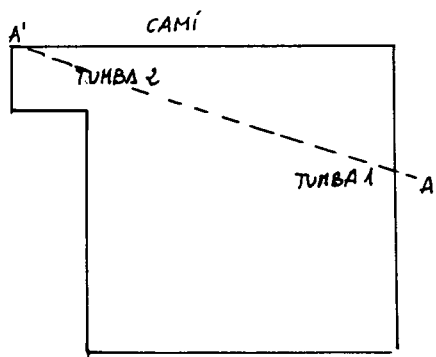
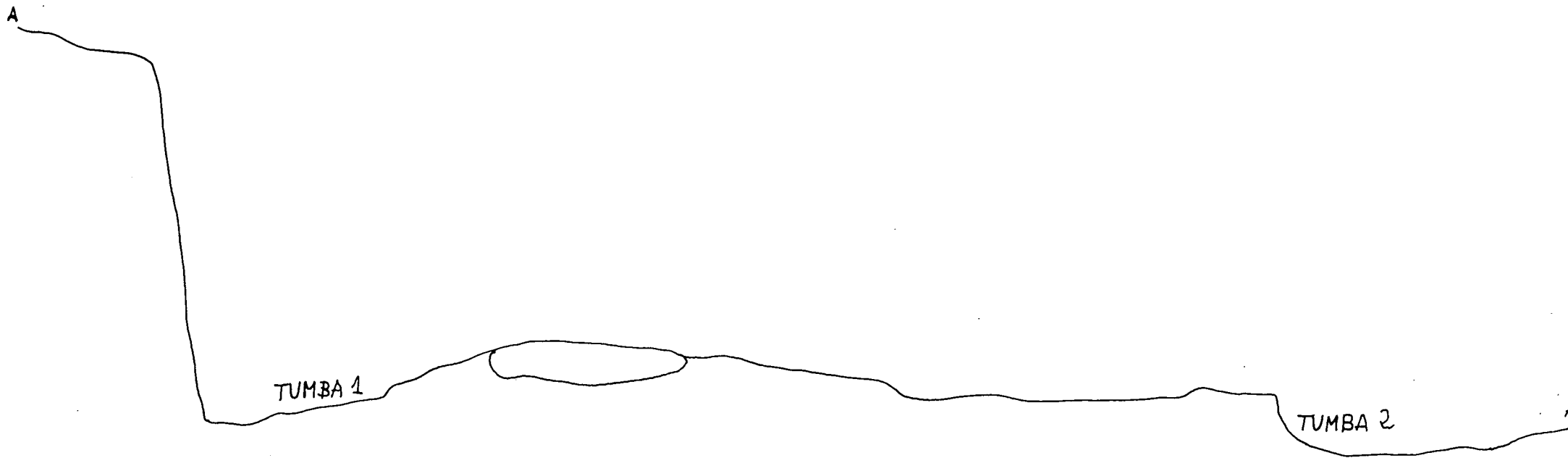
SANTA TECLA 90
 SECCIÓ ESTRATIGRAFICA
 1:20

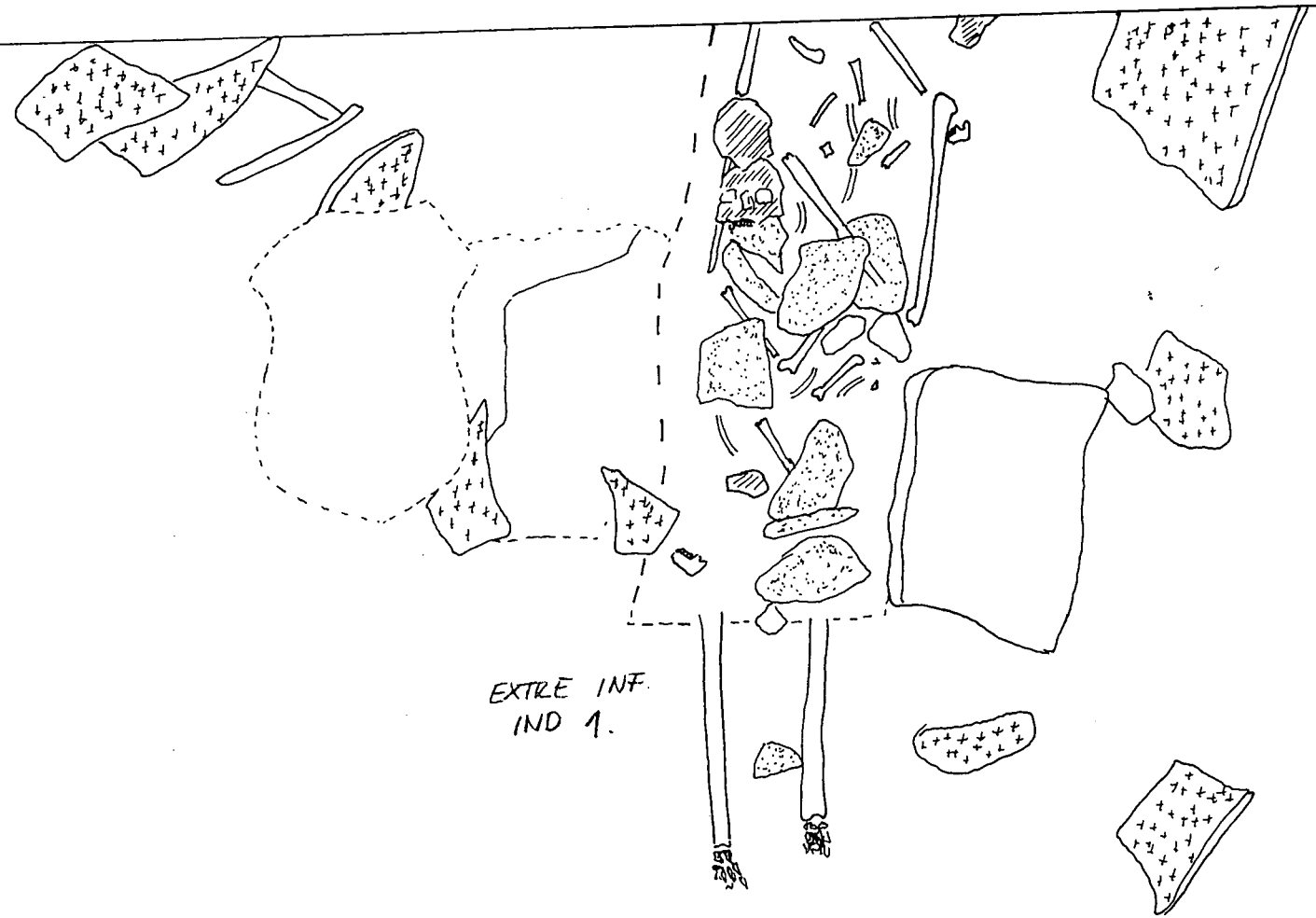
TOMBA 1.

STA TECLA
SECCIÓ ESC. 1:10.
N-W/SE

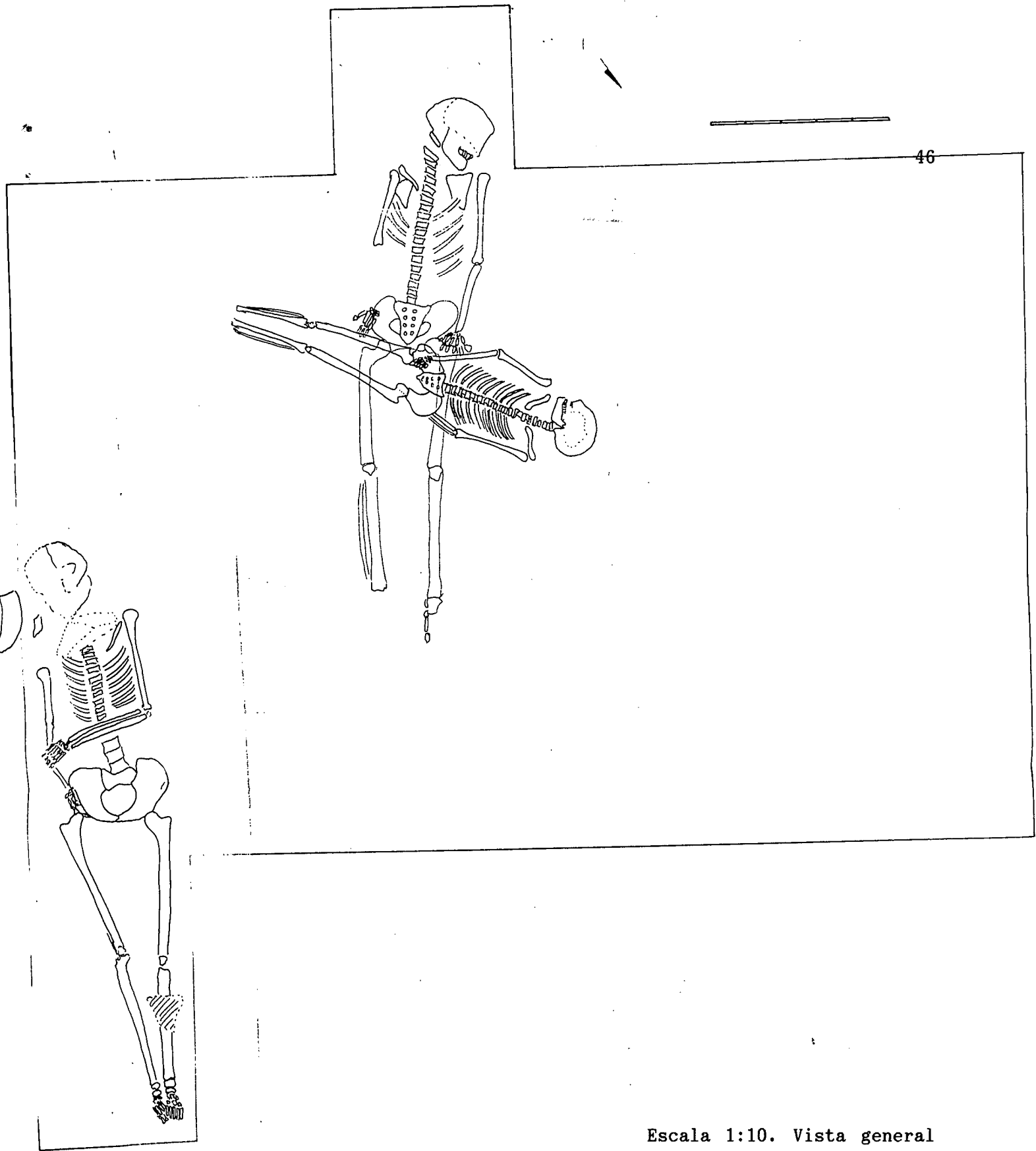

SECCIÓ 1:20

TUMBA 1.
PLANTA ESCALA 1:10

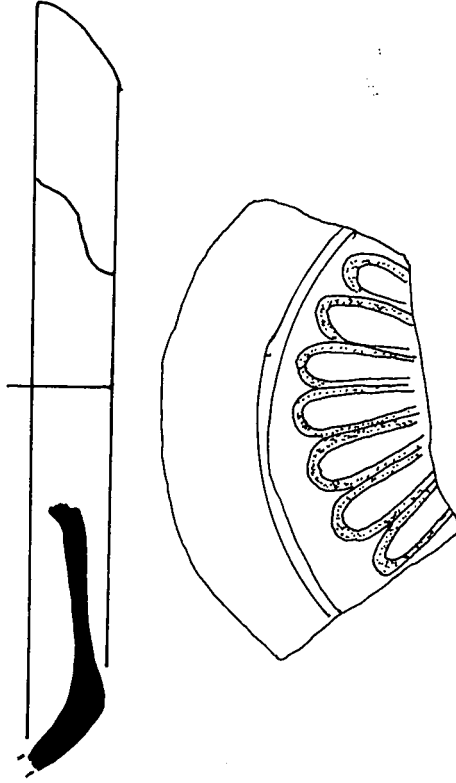

EXTR. INF.
IND 1.

Escala 1:10. Vista general
dels individus.

ST-90R100 Proprietor's

ST-90. 1.

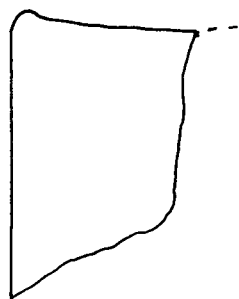
ST-90-P.100.

25

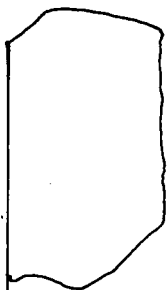

ST-90.98.

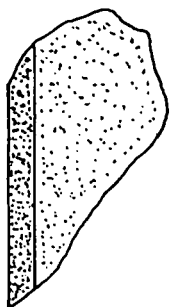
ST-90.6.

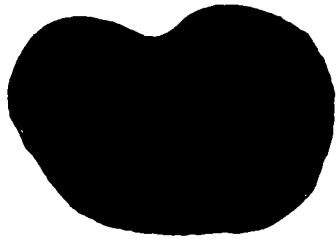
ST-90.73.

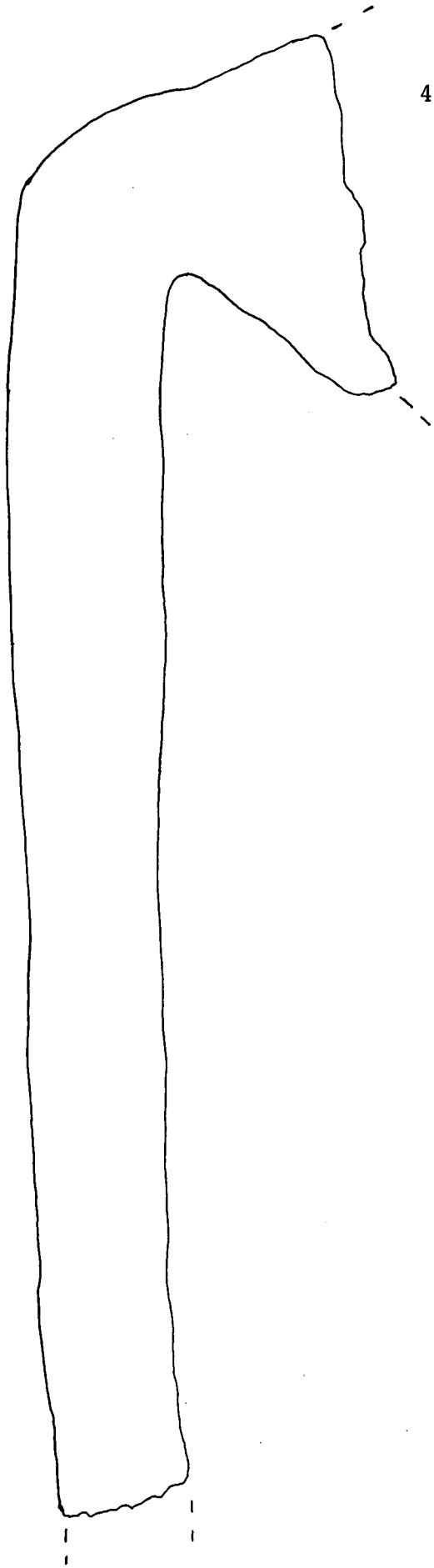
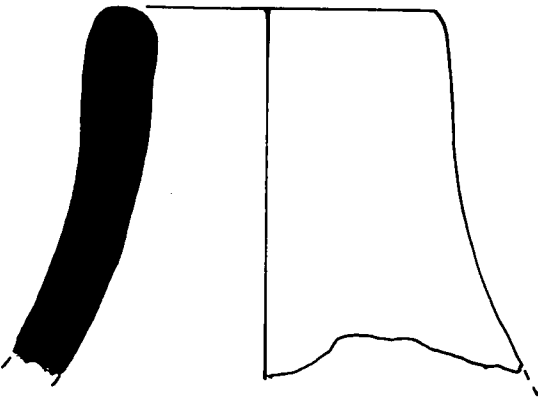
ST-90.97

ST-90.75.

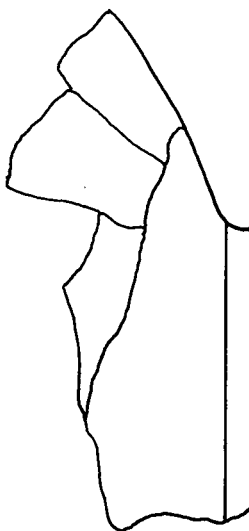

ST-90.60.

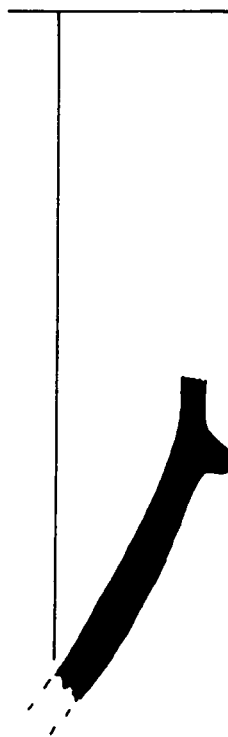
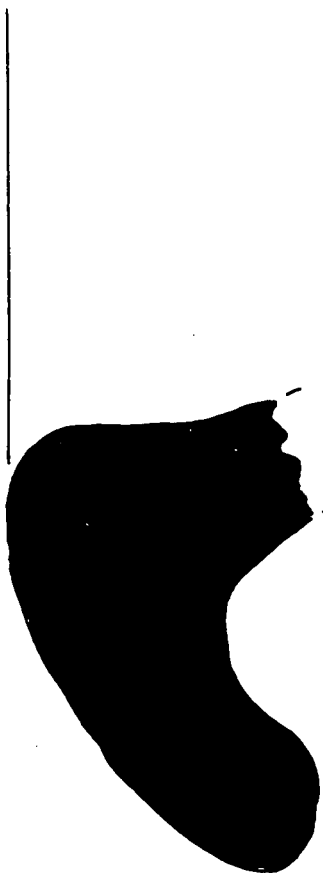

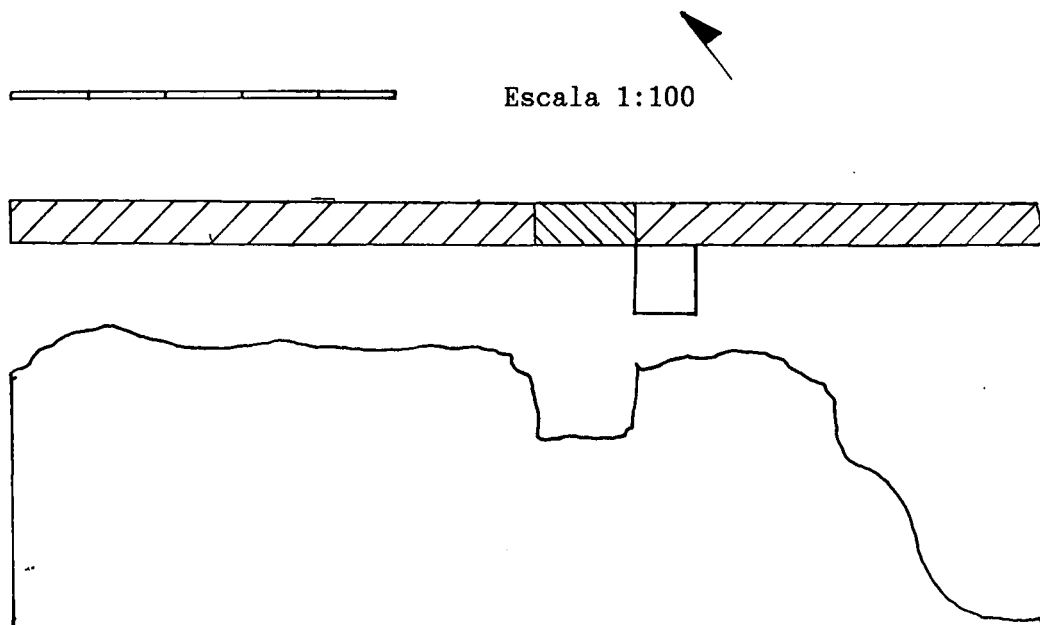
75

ST-90.12.

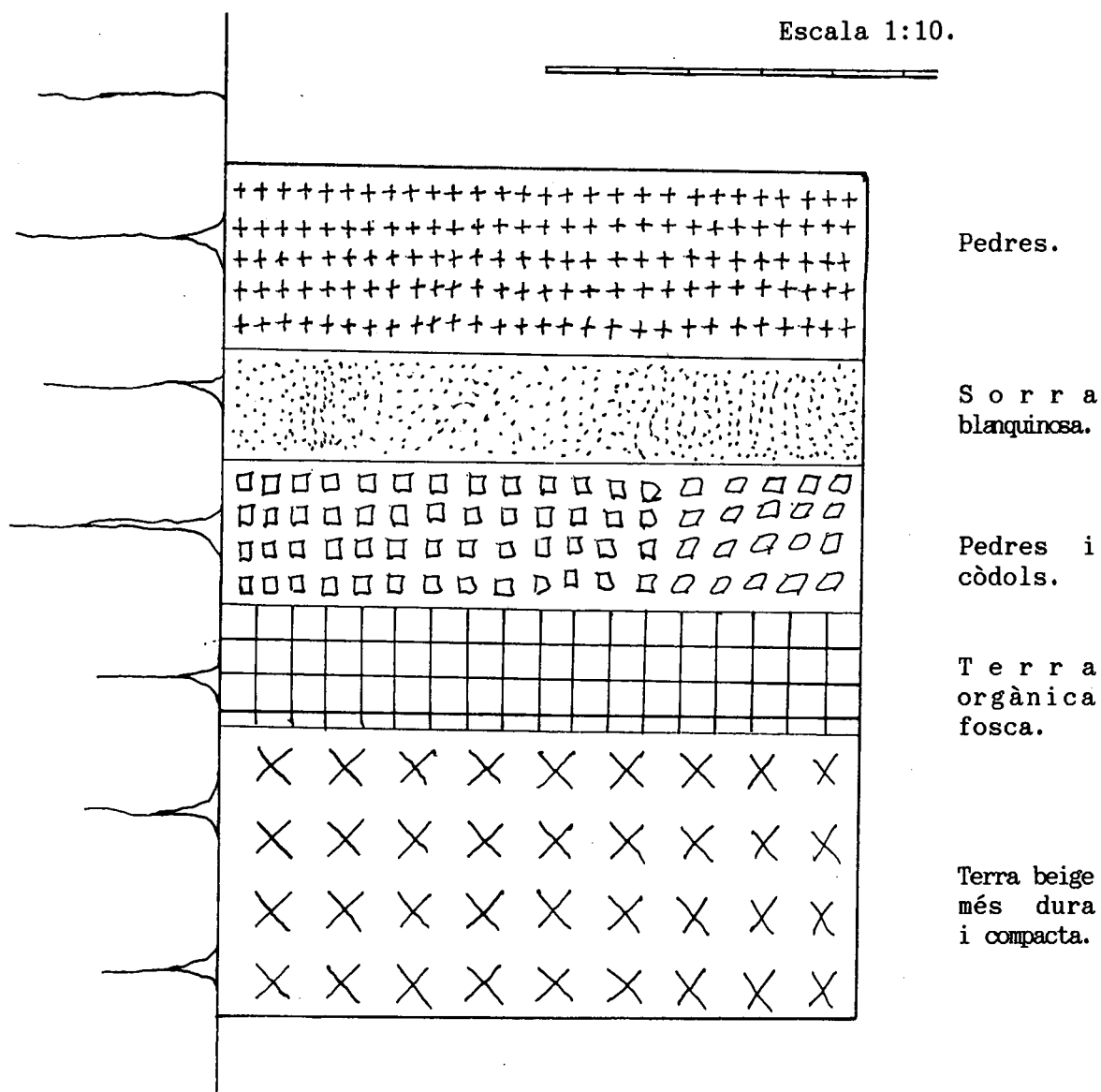

ST-90.38.

Planta i alçada del mur de Sta. Tecla i secció del sondeig realitzat.

UNIVERSITAT DE BARCELONA Divisió de Ciències Experimentals i Matemàtiques

Diagonal, 647
08028 Barcelona (Spain)
Tel. (34) (3) 402 12 76
Fax (34) (3) 402 12 33

Departament de Química Analítica

Laboratori de Datació per Radiocarboni

El Laboratori de Datació per Radiocarboni de la Universitat de Barcelona ha rebut dels Srs. Antonio J. Aguilera i Juan M. Garcia Targa una mostra de material ossi d'interès arqueològic provinent del jaciment anomenat *Santa Tecla-La Gravosa*^(x) (Santa Margarida i els Monjos, Alt Penedès) per tal de procedir a la seva datació.

TRACTAMENT DEL MATERIAL

La mostra, amb el pes indicat a la taula I, estava constituïda per una gran varietat d'ossos: ossos llargs, vèrtebres, costelles, clavícules i falanges, recoberts d'una crosta de terra. La terra que estava adherida es va separar per respallament. Els ossos llargs es van fracturar i es van eliminar les arrels contingudes en la cavitat medullar. El material net, la quantitat del qual s'indica a la taula I, es va moldre a una granulometria inferior a 250 µm. El material mòlt es va tractar amb àcid clorhídric 2M per eliminar-ne la fracció mineral i els carbonats procedents de la circulació d'aigües i/o del sòl. El residu insoluble, constituït majoritàriament per col·lagen i la terra residual que omplia la trama trabecular de les epífisis, es va tractar a 90°C amb solució reguladora de pH 3 per tal de produir la hidròlisi del col·lagen a gelatina. Finalment, evaporant la solució resultant de la hidròlisi es va obtenir un residu constituït fonamentalment per gelatina. La quantitat de gelatina recuperada de la mostra i el seu rendiment s'indica a la taula I.

TAULA I

Material original	Material ossi net	Gelatina recuperada	Rendiment en gelatina
420 g	365 g	23,8 g	6,3%

Del residu de gelatina es van cremar dues submostres de 15 g (Submostra I) i de 10,8 g (Submostra II) en bomba de combustió sota pressió d'oxigen. El diòxid de carboni resultant de la combustió de cadascuna de les submostres, convenientment purificat i sec, es va deixar un mes en espera perquè es produís el decaïment radioactiu del ²²²Rn

(x) Excavació del 1990.

que el pogués acompanyar. Transcorregut aquest temps, es va mesurar l'abundància isotòpica del ^{13}C de cadascuna de les submostres per espectrometria de masses en respectives mostres de diòxid de carboni. Posteriorment, el diòxid de carboni restant es va reduir amb liti metàl·lic a carbur de liti, aquest es va hidrolitzar a acetilè amb aigua de baix contingut de triti i, finalment, l'acetilè es va trimeritzar catalíticament a benzè.

MESURES RADIOMETRIQUES

Per tal de mesurar la radioactivitat del benzè de síntesi obtingut de cadascuna de les submostres, si la quantitat d'aquest és inferior a 5,2 ml, es dilueix gravimètricament amb benzè inactiu fins aquest volum; si és superior es mesura directament. D'aquesta benzè hom prepara la solució per a la mesura de l'activitat pesant-ne 5,00 ml que s'afegeixen a vials de vidre de baix contingut en potassi juntament amb les quantitats adequades dels centellejadors Bu-PBD i Bis-MSB en forma sòlida.

Com a substància patró per a la mesura de l'activitat inicial s'utilitza l'àcid oxàlic II, subministrat pel National Institute of Standards and Technology (USA), el qual s'oxida a diòxid de carboni amb solució de permanganat potàssic i posteriorment es transforma en benzè d'una manera idèntica a la de les mostres⁽¹⁾. La preparació de la solució per a la mesura de l'activitat del patró es duu a terme també de manera idèntica a la de les mostres.

El valor del fons associat a cada vial es determina a través de la mesura de dos blancs de referència preparats de manera idèntica a la de les mostres però utilitzant benzè inactiu per a la solució de mesura.

Les mostres, dos patrons d'activitat inicial i els dos blancs de referència per a la mesura del fons es compten alternadament durant 36 hores dividides en 54 intervals en un comptador de centelleig líquid LKB-Wallac 1217 Rackbeta. L'eficiència del comptatge es determina per a cada interval a través d'una corba de calibratge de l'eficiència en funció de l'extinció, prèviament establerta amb patrons d'activitat similars a les mostres i preparats al mateix laboratori⁽¹⁾.

Els resultats de la mesura de la abundància isotòpica del carboni ^{13}C ($\delta^{13}\text{C}$) i els resultats del comptatge i la mesura de la radioactivitat, juntament amb la seva incertesa expressada en forma de desviació típica⁽¹⁾, es presenten a la taula II.

s'ha mantingut constant al llarg del temps i com a conseqüència d'això, l'activitat inicial dels materials datables s'ha mantingut també constant en el temps. Posteriorment, s'ha comprovat que aquesta hipòtesi no és totalment exacta sino que hi ha hagut petites fluctuacions d'aquesta activitat; per tant, les edats calculades basant-se en aquesta hipòtesi tenen un caràcter convencional ja que presenten petites desviacions respecte de les edats reals i defineixen l'anomenada escala cronològica radiocarbònica. Mesurant l'edat radiocarbònica d'anells d'arbres d'edat coneguda, s'han establert unes corbes, que actualment abasten els darrers 11.390 anys⁽²⁾, que relacionen l'edat radiocarbònica convencional amb l'edat real. Aquestes corbes no estableixen una relació biunívoca entre l'escala radiocarbònica convencional i l'escala cronològica solar sino que a cada edat radiocarbònica pot correspondre més d'una edat solar i, per tant, a cada interval d'incertesa a l'escala convencional pot correspondre també més d'un interval d'incertesa a l'escala solar.

A causa del caràcter no lineal de la corba de calibratge, la distribució de probabilitats de la veritable data calibrada a l'entorn de la data calibrada experimental no és normal, com ho és la distribució de probabilitats de la veritable data radiocarbònica respecte al seu valor experimental, sino que presenta distints màxims a l'entorn dels quals es defineix un o diversos intervals de probabilitat, la suma dels quals és igual a la probabilitat corresponent a un interval d'amplitud d'una desviació típica (68,3%) o de dues desviacions típiques (95,4%) corresponents a la distribució de la data radiocarbònica⁽³⁾.

La taula III mostra els resultats del calibratge aplicat a la mostra present⁽³⁾, essent el significat de les columnes el que s'indica a continuació:

Columnes A i B:	Referència de la mostra i referència assignada pel Laboratori, respectivament
Columna C:	Data en l'escala radiocarbònica
Columna D:	Data calibrada corresponent a la intersecció de la data radiocarbònica amb la corba de calibratge dendrocronològica
Columnes E i F:	Intervals de la data calibrada corresponents a una probabilitat del 68,3% definits a l'entorn de les modes de la distribució de probabilitat de la data calibrada i probabilitat associada a cada interval de data calibrada, respectivament

Columnes G i H:

Intervals de la data calibrada corresponents a una probabilitat del 95,4% definits a l'entorn de les modes de la distribució de probabilitat de la data calibrada i probabilitat associada a cada interval de data calibrada, respectivament.

TAULA III

A	B	C	D	E	F	G	H
Individu 3	UBAR-441	1090±50 BP	cal AD 977	cal AD 895- 925	22,5%	cal AD 815- 845	2,9%
				cal AD 945-1005	46,8%	cal AD 855-1030	92,5%

Per a cadascuna de les mostres, s'adjunten la gràfica de calibratge amb la porció de la corba dendrocronològica d'interès, la corba de probabilitat integral que permet calcular la probabilitat d'un interval de temps com la diferència entre les ordenades corresponents a l'extrem de l'interval i, finalment, la distribució de probabilitat de l'edat calibrada, que permet apreciar els intervals de més alta probabilitat, juntament amb els intervals d'edat calibrada.

Aquest resultat només dona fe de la mostra rebuda.

El Laboratori de Datació desitja recordar que a causa de la seva mateixa naturalesa, el mètode de Datació per Radiocarboni data la formació dels materials arqueològics i no els esdeveniments arqueològics en què participen aquests materials, tot i que, tanmateix, la majoria de les vegades tots dos fets són cronològicament coincidents o molt pròxims. En el cas de la datació d'ossos, la datació es refereix al moment de la formació dels teixits ossis, però no es refereix a la deposició d'aquests en el nivell arqueològic que es pretén datar.

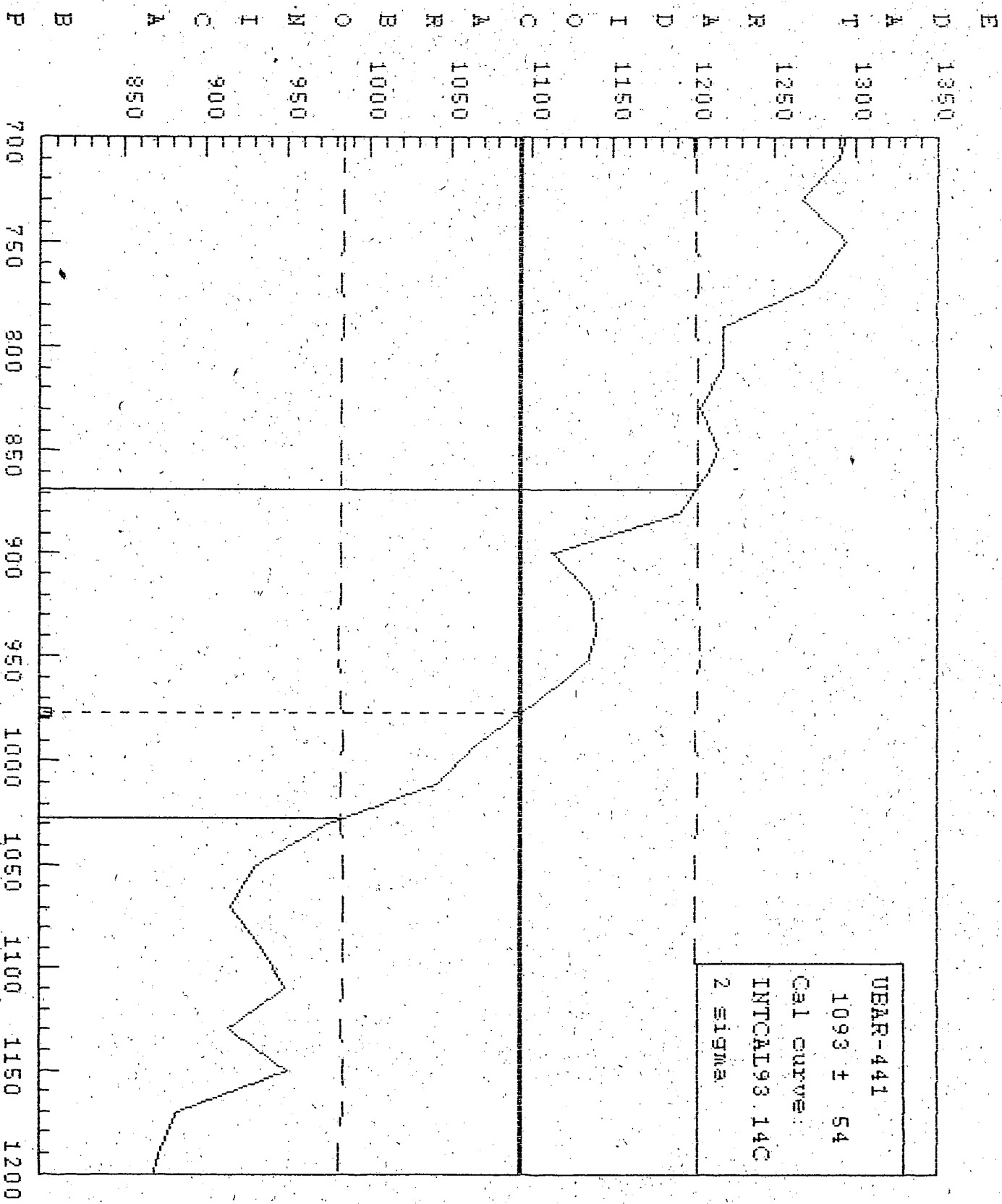
NOTES

- 1) J.S. Mestres, J.F. Garcia i G. Rauret, 1991. The Radiocarbon Laboratory at the University of Barcelona, Radiocarbon 31(1), p. 23-34.
- 2) M. Stuiver i P.J. Reimer, 1993. Extended ^{14}C database and revised CALIB radiocarbon calibration program: Radiocarbon 35(1), p. 215-230.
- 3) M. Stuiver i G.W. Pearson, 1993. High-Precision Bidecadal Calibration of the Radiocarbon Time Scale AD 1950-500 BC and 2500-6000 BC. Radiocarbon 35(1), p. 1-23
- 4) BP (before present) representa l'edat en l'escala cronològica radiocarbònica i pren com a referència l'any 1950 AD. Sempre s'acompanya de la seva incertesa expressada com la desviació típica corresponent a les mesures radiomètriques.
- 5) cal BC (before Christ) representa l'edat calibrada procedent d'una edat radiocarbònica expressada en anys abans de Crist.
- 6) cal AD (annus Domini) representa l'edat calibrada procedent d'una edat radiocarbònica expressada en anys després de Crist

Dr. Joan S. Mestres
Laboratori de Datació per Radiocarboni

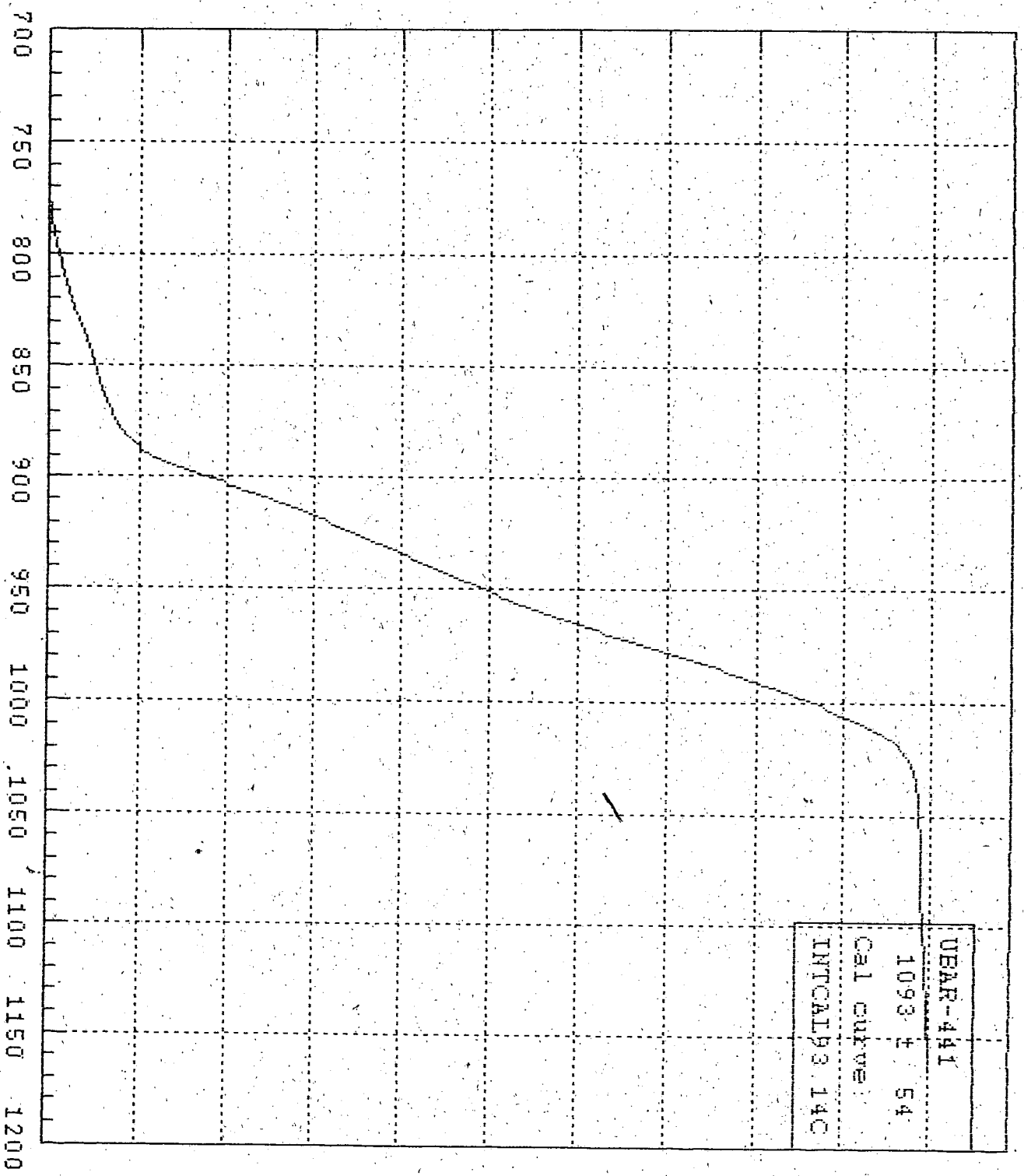
Barcelona, 7 de febrer de 1996

SANTA TECILA-IA GRAVOSA

P
R
O
B
A
B
I
L
I
T
Y
C
O
U
R
S
E
S

1.0
0.9
0.8
0.7
0.6
0.5
0.4
0.3
0.2
0.1

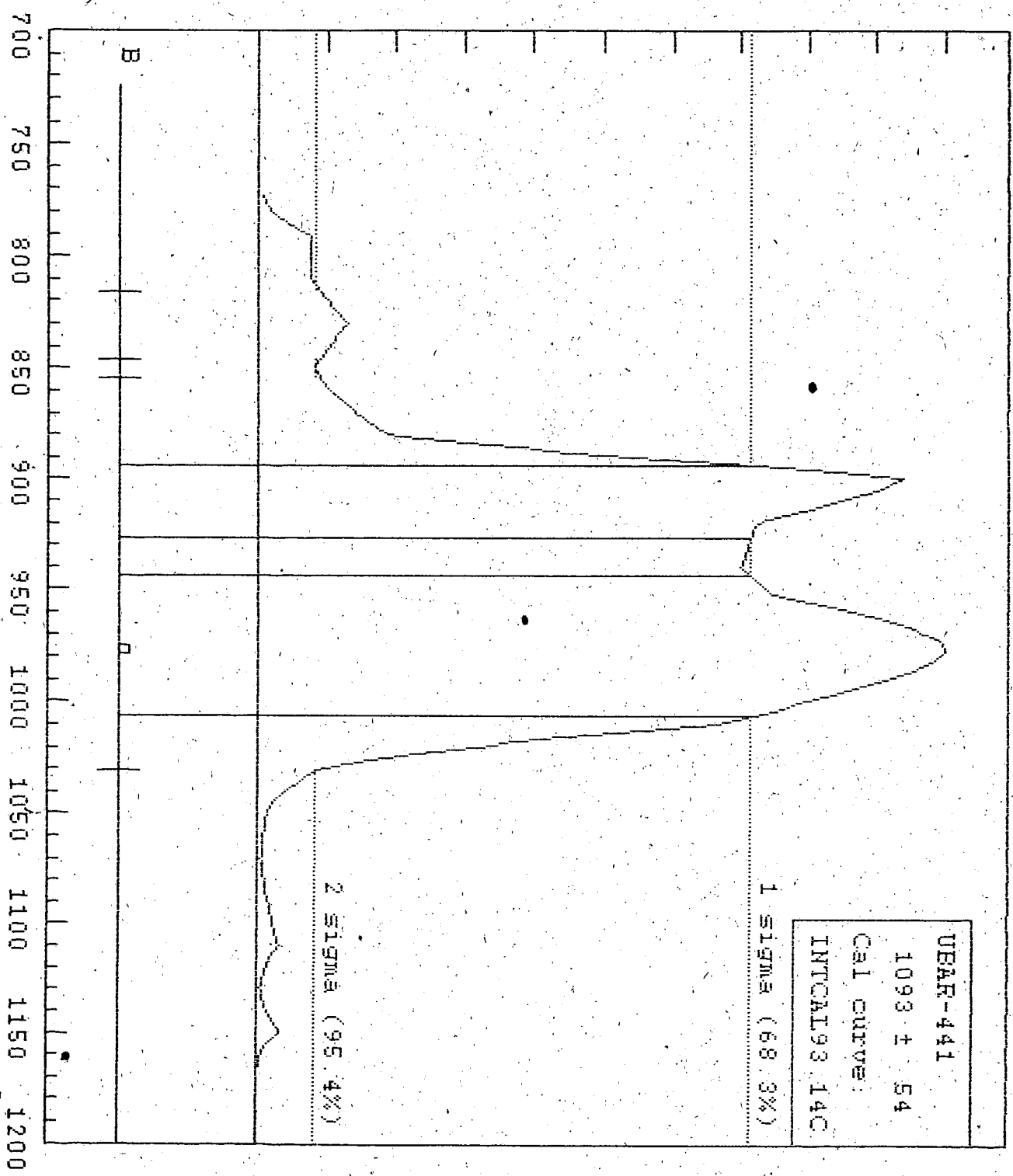
UBAR-441
1093 ± 54
Cal curve
INTCAL93.14C

cal AD

SANTA TECIA-IA GRAVOSA

D I S T R I B U T I O N

1.0
0.9
0.8
0.7
0.6
0.5
0.4
0.3
0.2
0.1
0

cal AD